

Hayat Sende
Gençlik Akademisi
Derneği

Kurum Bakımından Topluma Geçište Gençler Çalıřtayı

İçindekiler

Önsöz	2
1. Çalıştayı Düzenleyenler	3
1.1. Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği	3
1.2. Koruncuk Vakfı	3
1.3. Marjinal Porter Novelli	3
2. Katkı Sağlayan Kuruluşlar	4
2.1. Kamu Kurum ve Kuruluşları	4
2.2. Sivil Toplum Kuruluşları	4
2.3. Akademik Katılımcılar	4
3. Katkı Sağlayan Gönüllüler	5
3.1. Hayat Sende Gönüllüleri	5
3.2. Koruncuk Gönüllüleri	5
4. Kurum Bakımından Topluma Geçişte Gençler Çalıştayı	5
4.1. Yöntem	5
4.2. Mevcut Durum	6
4.3. Sorunların Tespiti ve Öneriler	7
4.3.1 Kurumsal Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri	7
5. Çalıştaydan Bana Kalan	19
EK 1: Rakamlarla Sorunlar ve Mevcut Durum	20

Önsöz

Devlet korumasında yetişen çocuk ve gençler ülkemizin çocuk ve genç nüfusunun oldukça az bir kısmını oluşturmaktadır. Ülkemizde 14 bin 800 çocuk ve genç, devlet koruması altında korunup bakılmaktadır. Her yıl ortalama 700 genç ise, reşit olarak devlet korumasından ayrıлып hayata atılmaktadır.

Bu kadar az sayıda olmalarına rağmen, devlet korumasında kalan çocukların ve devlet korumasından ayrılan gençlerin sorunları oldukça kapsamlıdır. İlerleyen sayfalarda görüleceği üzere, bu kapsamlı sorunların çözümü için sektörel bir sinerji ve yüksek bir farkındalık şarttır. Özellikle bugüne kadar ihmal edilen kurum bakımından ayrılan gençlerin sorunlarının kapsamlı bir analizinin yapılması ve sorunu ötelemeyi seçen sosyal hizmet politikalarının yeniden yapılandırılması ihtiyacı, en güncel haliyle önümüzde durmaktadır.

25 kurumdan 50 katılımcının bir araya gelerek kapsamlı bir şekilde ele aldığı ülkemizdeki çocuk koruma sisteminin küçük bir parçası olan kurum bakımındaki çocuk ve gençler ile kurum bakımından ayrılan gençlerin sorunlarının, gelecek dönemde oluşturulacak yapıcı modellerle hızla çözüleceğine ve devlet korumasında kalan çocuklarımız ile devlet korumasından ayrılan gençlerimizin refahına daha fazla katkı sağlayacağına inanıyoruz ve çalıştayın ülkemizin en büyük ailesine faydalar getirmesini diliyoruz.

Unutmadan, en zayıfına sahip çıkamayan bir toplumun dağılmaya mahkûm olduğunu belirtmek istiyoruz.

Saygılarımızla,

Çalıştay Paydaşları
Hayat Sende Derneği
Koruncuk Vakfı (Gözlemci Statüsünde)
Marjinal Porter Novelli

1. Çalıştayı Düzenleyenler

1.1. Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği

Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği, 2007 yılında devlet korumasında yetişen bir grup idealist genç tarafından kurulmuş olup devlet korumasında yetişen çocuk ve gençlerin temel yaşam becerilerini kazanmış şekilde, ayrımcılığa uğramadan hayata atılması vizyonu ile çalışmalar gerçekleştirmektedir. 2012 yılında Sabancı Vakfı tarafından Fark Yaratan seçilen, 2013 yılında Bilgi Genç Sosyal Girişimci Ödülü'nü alan Hayat Sende, 2014 yılında da Ulusal Gençlik Parlamentosu tarafından da Yılın Sivil Toplum Kuruluşu seçilmiştir.

Diğer sivil toplum kuruluşlarından vizyon transferini ve ağ ilişkilerini önceleyen Hayat Sende; Ulusal Gençlik Parlamentosu, Ulusal Gönüllülük Komitesi (Kurucu Üye), UNICEF Çocuğa Karşı Şiddetin Önlenmesi Ortaklık Ağı, Genç Optimistler Programı, Çocuk ve Haklarını Koruma Platformu (Kurucu Üye), Denge ve Denetleme Ağı, Ulusal Gençlik Konseyi, Uçan Süpürge Çocuk Gelinler Platformu, Şebeke: Gençliğin Katılımı Projesi, Türkiye küçük Millet Meclisi (TkMM) ve Sosyal Girişimci Genç Liderler Akademisi ağları içinde yer almaktadır.

1.2. Koruncuk Vakfı

1979 yılında gönüllü kişiler tarafından kurulan Koruncuk Vakfı, her çocuğun şefkat, sevgi ve anlayış görme, yeterli beslenme ve sağlıklı bir ortamda yaşama, oyun ve eğlence olanaklarından yararlanma, çağdaş bir eğitim alma ve yeteneklerini geliştirme, kısaca insan haysiyetine yakışır bir şekilde yaşama hakkı olduğuna inanmaktadır.

Koruncuk Vakfı, başarısı kanıtlanmış "Çocukköyü" modelini örnek alarak 1992 yılında İstanbul'da 40 dönüm arazi üzerinde Bolluca Çocukköyü'nü açmıştır. Koruncuk Vakfı, "Çocukköyleri" sayesinde ihmal görmüş ve kişisel varlığı tehdit altında olan çocuk ve gençlerin okul öncesi yaştan başlayarak sağlıklı gelişmelerini, eğitim almalarını ve kişisel yeteneklerini geliştirmelerini sağlayarak onları geleceğe hazırlayıp topluma kazandırmaktadır. Amaç, korunma gereksinimi olan çocukların ihtiyacı olabilecek hiçbir detayı atlamaksızın, onları hayatta kendi ayakları üzerinde duran sağlıklı bireyler olarak yetiştirmek ve desteklemektir.

Koruncuk Vakfı, başarılı çalışmalarından dolayı 2005 yılında Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından "ECOSOC Özel Danışmanlık Statüsü"ne layık görülmüştür. Bugüne kadar 380'den fazla korunma gereksinimi olan çocuk ayaklarını yere sağlam basarak hayata atılmıştır.

1.3. Marjinal Porter Novelli

1993 yılından beri adanmanın gücünü sağlam verilerle harmanlayarak müşterilerinin hedeflediği kitlenin fikirlerini, görüşlerini ve davranışlarını dönüştürecek derin kavrayışlar geliştiren Marjinal Porter Novelli Türkiye'nin en itibarlı ajanslarından. 50'ye yakın profesyonel çalışanıyla 360 derece iletişim hizmeti sunan Marjinal Porter Novelli'nin bağlı olduğu Porter Novelli network'ü, 2011 ve 2012 yıllarında, The Holmes Report tarafından EMEA (Avrupa, Ortadoğu, Afrika) bölgesinde çalışılabilecek "En İyi Çokuluslu Danışmanlık Şirketi" seçilmiştir. Marjinal Porter Novelli, 2013 yılında XSight'in Marketing Türkiye için gerçekleştirmiş olduğu "Gazeteci Gözüyle PR'ın Yıldızları" araştırmasında, "Gazetecilere göre en olumlu imaja sahip PR ajansı"

değerlendirmesinde ilk sırada yer almıştır. Ajans, Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği öncülüğünde 2 Eylül 2013 – 30 Nisan 2014 tarihleri arasında Ankara ve İstanbul'da yürütülen Sosyal Duvarları Yıkılma Projesi'nin de Medya ve Sosyal Medya Danışmanlığı'nı yapmıştır.

2. Katkı Sağlayan Kuruluşlar

2.1. Kamu Kurum ve Kuruluşları

- 1.i. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- 1.ii. Gençlik ve Spor Bakanlığı
- 1.iii. Adalet Bakanlığı
- 1.iv. Ankara Barosu

2.2. Sivil Toplum Kuruluşları

- i. Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği
- ii. Koruncuk Vakfı
- iii. Hatay Yurtayder
- iv. Ankara Yurtayder
- v. Yurtayder Genel Merkezi
- vi. Konya Yurtayder
- vii. Malatya Yader
- viii. Koruyucu Aile, Evlat Edinme Derneği
- ix. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
- x. Ulusal Gençlik Parlamentosu
- xi. Bizim Çocuklar Gençlik Akademisi
- xii. Denizli Koruyucu Aile Derneği
- xiii. İstanbul Koruyucu Aile Derneği
- xiv. Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği
- xv. Anadolu Gençlik Federasyonu
- xvi. Sevgi Eli İzcilik Gençlik ve Spor Kulübü
- xvii. Nar Taneleri Projesi
- xviii. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
- xix. Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği

2.3. Akademik Katılımcılar

- i. Prof. Dr. İlhan TOMANBAY, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Başkanı
- ii. Prof. Dr. Neşe EROL, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Psikiyatri Bölümü Öğretim Üyesi
- iii. Doç. Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFTÇİ, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi
- iv. Doç. Dr. Meltem ANAFARTA, Ufuk Üniversitesi Ural NADİR, Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Görevlisi Tuba YÜCEER, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü Araştırma Görevlisi

- v. Burcu OY, İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi
- vi. Gülşah SEZER, İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi
- vii. Volkan YILMAZ, İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi

3. Katkı Sağlayan Gönüllüler

3.1. Hayat Sende Gönüllüleri

- i. Fırat ALKAN - Çalıştay Koordinatörü
- ii. Abdullah OSKAY - Moderatör
- iii. Sultan ÇAYIRLI
- iv. Erhan ERSAN
- v. Alev ZEHİR TUNÇBİLEK
- vi. İlke OKUR ÇINARGÜR
- vii. Dilek ATEŞOĞLU
- viii. Elif Gökçe KAZANCIOĞLU
- ix. Nilay GÖNENÇ
- x. Emre ERDURAN
- xi. Mustafa DİKİYAR
- xii. Burcu AKAR
- xiii. Rabia ŞEMSİ
- xiv. Ayşe TEK
- xv. Ahmet DİKİYAR

3.2. Koruncuk Gönüllüleri

- 1.i. Kerim URALLI

4. Kurum Bakımından Topluma Geçişte Gençler Çalıştayı

4.1. Yöntem

Kurum Bakımından Topluma Geçişte Gençler Çalıştayı, Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği'nin 2012-2014 yılı Stratejik Planı'nda belirtilen "Çarpın Etkisi Yüksek Çalıştaylar Vasıtasıyla Devlet Korumasında Kalan Çocuk ve Gençlerin Sorunları Hakkında Farkındalık Oluşturmak" amacı doğrultusunda hazırlanmış ve 2014 yılı Çalışma Programı dâhilinde Mayıs ayında yapılması planlanmıştır. Çalıştay için Koruncuk Vakfı finansman desteği sağlamış, Marjinal Porter Novelli de iletişim ajansı olarak baskı materyallerinin basımı ve iletişim desteği konularında destek sağlamıştır.

Çalıştaya katılımın en üst seviyede sağlanması için Google Docs üzerinden başvuru formu açılmış, internet sitesine çalıştaya ilgili bilgilendirici materyaller eklenmiş ve basın bültenleri hazırlanmıştır. Aynı zamanda davetiye bastırılarak ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmiş ve sosyal medya üzerinden düzenli olarak çağrıda bulunulmuştur.

Çalışmaya ülke çapından katılımın daha fazla olması ve hiyerarşinin olmadığı bir ortamda herkesin fikirlerini özgürce dile getirebilmesi için çalıştay cumartesi günü düzenlenmiştir. Katılımcıların sivil ve rahat kıyafetler giymesi konusunda da yönlendirme yapılmıştır. Ayrıca, çalıştay mekanı olarak otel vb. yerine, Ankara-Bahçelievler’de yemyeşil bir alanda hizmet veren Atıspor Kulübü seçilmiştir.

Çalıştayın, klasik bir sempozyum ya da panel şeklinde değil, tüm katılımcıların fikirlerini özgürce ifade edebileceği, katılımıcılığın, paylaşımın, sinerjinin ve ağ ilişkilerinin ön planda tutulduğu bir biçimde yapılması amaçlanmıştır. Bu amaçla, ilk önce katılımcılardan kendilerini tanıtmaları istenmiştir. Bunun ardından katılımcılara üçer adet kart dağıtılmış ve devlet korumasından ayrılan gençlerin en önemli üç sorununu yazmaları istenmiştir. Daha sonra bu sorunlar katılımcıların katkısıyla gruplandırılmıştır. Gruplandırma sonucunda ortaya çıkan yedi ana sorunun yazıldığı fon kartonlarına, katılımcılardan her soruna karşılık yedi kişi gelecek şekilde kendi isimlerini yazılmaları istenmiştir. Bu adım tamamlandıktan sonra sorunların ve çözümlerin tartışılmasına geçilmiş ve gruplara sorunları ve önerileri tartışmaları için 1 saat 15’er dakika süre verilmiştir. Daha sonra her grup 10’ar dakikalık bloklar halinde sorunlara getirdikleri çözüm önerilerini sunmuş ve diğer katılımcıların katkıları dinlenmiştir. Son bölümde, dilek ve temenniler ele alınmış ve “Çalıştaydan Bana Kalan ...” cümlesinin tüm katılımcılar tarafından tamamlanması istenmiştir. Çalıştay sırasında ise, düzenli olarak kahve molaları verilmiş ve yemek arasında paydaşların kaynaşması için çalışmalar yapılmıştır.

4.2. Mevcut Durum

Ülkemizde çocuk evi, çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, çocuk evleri koordinasyon sitesi gibi farklı bakım modellerinde 11 bin 351 çocuk ve genç barındırılmaktadır. Koruyucu aile hizmet modelinde ise, 2 bin 926 aile, 3 bin 533 çocuk ve gencin bakımını üstlenmiş durumdadır. Evlat edinme hizmet modelinden yararlanan çocuk sayısı ise, istatistiklerin yayınlanmaya başladığı tarihten bu yana 12 bin 959’a ulaşmıştır. Koruma altına alınmadan aile yanında desteklenen çocuk ve genç sayısı ise 46 bin 638’dir (ÇHGM, Mart 2014 istatistikleri). Yılda ortalama 700 çocuğun ise, kurum bakımından reşit olarak veya firar ederek ayrıldığı görülmektedir.

Koruma altındaki çocuk ve gençlere ilişkin bu kadar kapsamlı istatistikler bulunmasına rağmen, kurumdan ayrılanlara veya firar edenlere ilişkin istatistiklere ulaşılamamaktadır. Kurumdan ayrılan gençlere ilişkin ulaşılabilen tek istatistik, 3413 sayılı Korunmaya İhtiyacı Olan Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzük çerçevesinde kurumlarda işe yerleştirilenlerin sayısıdır. Bu kanun kapsamında işe yerleştirilenlerin ayrılması, atılması, müstafi olması gibi nedenlere ilişkin istatistikler de bulunmamaktadır.

Öte yandan, ülkemizdekine benzer sosyo-ekonomik göstergelere sahip Doğu Avrupa’da kurumlardan ayrılan gençlerin yüzde 14’ü fuhuşa, yüzde 20’si suça, yüzde 10’u ise intihara sürüklenmektedir (Georgette Mulheir, Ted Talks, The Tragedy of Orphanages, 2009). Ülkemizde ise düzenli olarak istatistik yayınlanmadığı için kurumdan ayrılan gençlerin akıbetleri tam olarak bilinmemektedir. Devlet korumasından ayrılan gençlerin sorunlarına çözümler aranırken istatistiklerin yayınlanmaması, analitik içeriği zayıf, hatalı kararlar alınmasına yol açmaktadır. Ayrıca, kurumdan ayrılan gençlere ilişkin akademik çalışmaların da oldukça yetersiz olduğu görülmektedir.

Dünyada korunmaya ihtiyacı olan çocuk ve gençlere ilişkin olarak aile temelli hizmet modelleri 1950’lerden beri hızla yaygınlaştırılmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde her çocuğun aile yanında büyümesi

hak olarak tanımlanmıştır. Buna rağmen, gelişmekte olan ve az gelişmiş birçok ülkede hala kurum bakımı hizmet modeli yaygın bir şekilde bulunmaktadır. Ülkemizde kurumlarda kalan çocuk ve gençlerin aile temelli hizmetlerden yararlanmasının oranı yüzde 30’lardayken, gelişmiş ülkelerde bu oran yüzde 85’lerdedir.

Korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik kapsamlı bir mevzuat oluşturulan ülkemizde, farklı bakım modelleri ile çocukların refahı artırılmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte, bu kapsamlı mevzuatı uygulama sürecinde devletin idari kapasitesini artırmaya ihtiyacı olduğu da açıktır. Üçüncü sektör olarak tanımlanan sivil toplum kuruluşlarının etkin katkısı hızla artmakta, kamuoyunda çocukların sorunlarına dair oluşan farkındalık da her geçen gün yükselmektedir. Devlet korumasında yetişenler de artık seslerini daha fazla yükseltebilmektedir. Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen hâlâ yapılması gereken pek çok şey bulunmaktadır.

Bu çalışma, devlet korumasında yetişen bir grup idealist genç tarafından kurulan Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği öncülüğünde Koruncuk Vakfı ve Marjinal Porter Novelli işbirliğinde gerçekleştirilmiştir. Rapor, devlet korumasında kalan çocuk ve gençler ile devlet korumasından ayrılan gençlerin sorunlarını ve bu sorunlara yönelik olası çözüm önerilerini ele almaktadır. Ülkemizde korunma gereksinimi olan çocuk ve gençlere ilişkin kanıta dayalı bilimsel çalışmaların yetersizliği ve alana ilişkin farkındalığın zayıf olması nedeniyle, çalışma önemli ölçüde çalıştay katılımcılarının kendi yuva ve yurt deneyimleri ile yaptıkları saha çalışmalarındaki gözlemlerden oluşmaktadır.

4.3. Sorunların Tespiti ve Öneriler

Çalıştayda, kurum bakımında yaşayan çocukların ve kurum bakımından ayrılan gençlerin; kurum bakımında, kurum bakımı sonrasında ve toplum içerisinde birçok soruna maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sorunlar ve çözüm önerileri aşağıdaki başlıklar altında tartışılmıştır.

4.3.1. Kurumsal Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorun 1: Kurumun eğitim sistemindeki yönlendirmesi, çocuk ve gençleri takibi ve rehberlik hizmetleri yetersizdir.

Çözüm 1: Kurum personelinin rehberlik ve yönlendirme kapasitesi hızla artırılmalıdır. Örneğin, veli toplantıları çok önemli bir koruyucu faktördür. Ancak birçok kurumda öğrencilerin veli toplantısına dahi gidilmediği yönünde geribildirimler bulunmaktadır.

Sorun 2: Kurumsal yapılanma ve personel atamalarında siyasetin baskınlığı çok yüksektir.

Çözüm 2: Siyasetin baskınlığı azaltılmalıdır. Çocukların politik kültürlerinin özel bir biçimlendirmeye maruz kalmaması ve çocukların ailelerinden uzaklaştırılmaması konusuna dikkat edilmelidir. Atamalar siyasi referanslarla yapılmamalı, kişiyi yetiştirmeye yönelik bilimsel temelli atama kriterleri getirilmelidir.

Sorun 3: Kurumlar idari açıdan aşırı merkeziyetçi bir yapıyla yönetilmektedir.

Çözüm 3: Kurumların idari açıdan daha özerk olmaları sağlanmalı ve mali yapıları güçlendirilmelidir.

Sorun 4: Çocuk evlerinin şehir dışında olması çocukların ve gençlerin topluma sosyalizasyonunu güçleştirmektedir. Çocuk ve gençlerin maddi şartları düzeltilirken, mevcut sosyal ve duygusal sorunları artmaktadır.

Çözüm 4: Çocuk evleri olabildiğince şehrin içinde, çocuk ve gençlerin toplumla kaynaşabileceği alanlara kurulmalıdır.

Sorun 5: Bakım modelinin adının sürekli değişmesinden dolayı toplumda kafa karışıklığı oluşmaktadır.

Çözüm 5: Yurt, yuva, çocuk evi, sevgi evi gibi isim değişikliklerine gidilmesinden ziyade; kurum bakımının acilen terk edilip aile temelli bakım modellerine geçilmesi gerekmektedir.

Sorun 6: Devlet korumasındaki çocuk ve gençlere ilişkin iletişim çalışmaları yetersizdir.

Çözüm 6: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın devlet korumasındaki çocuk ve gençlere ilişkin kaliteli ve etkili halkla ilişkiler kampanyaları tasarlaması, olumsuz söylemlerle daha etkin bir şekilde mücadele etmesi gerekmektedir.

Sorun 7: Kurum bakımında kalan birçok genç eğitim sisteminin dışındadır.

Çözüm 7: Personelinin yarısından fazlasının öğretmen olduğu bir kurumda, çocuk ve gençlerin önemli bir kısmı eğitim sisteminin dışındadır. Bunun nedenlerinin çok kapsamlı bir şekilde araştırılması, bu araştırmaların kamuoyuyla paylaşılması, gerekli proje ve çalışmaların yapılarak kurumlarda yetişen gençlerin eğitim sisteminin içinde yer almaları sağlanmalıdır.

Sorun 8: Çocuk ve gençlerin ana sorunu maddi olmaktan ziyade sosyal ve duygusal yoksunluktur.

Çözüm 8: Devletin, koruma altındaki çocuk ve gençlerin sorunlarını hala maddi refah artışıyla çözebileceğini düşünmek yerine, bakım modelinin sosyal ve duygusal yoksunluğa odaklı, aile temelli hizmetleri önceleyen, etkili rehberlik ve psiko-sosyal destekler veren bir yapıya büründürülmesi gerekmektedir.

Sorun 9: Koruyucu aile, evlat edinme sistemleri ile kurum bakımındaki çocuk ve gençlere ilişkin denetim mekanizmaları yetersizdir.

Çözüm 9: Başta aynı-nakdi yardım, koruyucu aile yanındaki çocukların takibi ve ailelerin denetimi olmak üzere, Çocuk Koruma Sistemi'ndeki denetim kapasitesini artırmaya yönelik kapsamlı bir çalışma başlatılması gerekmektedir.

Sorun 10: Kurumlarda kalan çocuk ve gençlerin akademik ve sportif başarılarına ilişkin bilgilendirme yetersizdir.

Çözüm 10: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yayınladığı istatistik veritabanının bu bilgileri de içerecek şekilde güncellenmesi gerekmektedir.

Sorun 11: Yüksek lisans ve doktora devam eden gençlerin bir kısmı yaş sınırına takılıp eğitimlerini yarıda bırakabilmektedir.

Çözüm 11: Akademik enflasyon yaşanan günümüzde, kurum bakımındaki gençlerin akranlarıyla rekabet edebilmesinin en önemli yolu iyi bir eğitimidir. Bu çerçevede, yüksek lisans ve doktora programlarına devam etmeleri önem arz etmektedir. Eğitimine devam etmesine rağmen yurttan ayrılma yaşının 25 olduğu bu sistemde, yaş sınırının yüksek lisansa devam edenler için 27, doktora devam edenler için ise 30'a çıkarılması yerinde olacaktır.

Sorun 12: Reşit olma yaşı yaklaşan gençlerin üniversite sınavına yalnızca bir kez girebilmeleri, birçok gencin eğitim sisteminin dışında kalmasına yol açmaktadır.

Çözüm 12: 18 yaşına gelip reşit olacak gençlerden üniversite sınavına bir kez daha girmek isteyenlerin korunma kararlarının bir yıl daha uzatılması ve bu süreçte sınava hazırlanmaları için gerekli desteğin verilmesi amacıyla mevzuat çalışmaları yapılmalıdır.

Sorun 13: 3413 sayılı Korunmaya İhtiyacı Olan Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzük'teki mevzuat revizyonu birçok avantajı ve dezavantajı beraberinde getirmiştir.

Çözüm 13: 3413 sayılı Korunmaya İhtiyacı Olan Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzük kapsamında yapılan son mevzuat değişiklikleri ile lise ve üstü eğitime sahip olanların merkezi sınava girerek ve tercih yaparak atanacağı belirtilmekte, lisenin altında eğitim düzeyi olanların ise, merkezi kurayla atamalarının yapılacağı belirtilmektedir.

Yeni sistemin avantajları aşağıdaki gibidir:

- Kurumdan ayrılan gençlerin işe girinceye kadar il il gezip sınav peşinde koşması ve birçok gereksiz harcamadan kurtulması sağlanmıştır.
- Sınav sonucuna göre merkezi atamayla yapılacak atamalar kurumdan ayrılan gençler arasında torpil arayışlarını azaltacağı ve eşit rekabet şansı yaratacağı için önemlidir.
- Kurumdan ayrılan ve iş bekleyen binlerce kişiye kısa süre içinde iş imkânı sağlanabilecektir.
- Kurumda kalan gençlerin akademik düzeyde daha büyük gayret göstermelerini sağlayacaktır.

Yeni sistemin dezavantajları aşağıdaki gibidir:

- Lisans mezunu gençler; tıp, hukuk ya da mühendislik alanlarından mezun olsalar dahi, kamuya yalnızca memur olarak atanabilecektir. Bu durum, lise mezunu gencin yalnızca memur olarak atanabileceğini

bildiğinden bu alana yönelmesine sebebiyet verecektir. Akademik başarıyı düşürecek olan bu uygulamadan derhal vazgeçilmeli ve akademik başarıyı teşvik edici bir mekanizma ve mevzuat hazırlanmalıdır.

- 3413 sayılı Kanun'dan yararlanabilmesi için çocuğun en az 2 sene devlet korumasında kalmış olma şartı, özellikle 16-17 yaşında istismar gören, taciz edilen, suça sürüklenen ya da aileden şiddet gören çocukların, kurum bakımından ayrıldıktan sonra tekrar sokağa ve suça sürüklenmelerine yol açacaktır. Devlet bir bakıma bu olaya aracılık etmiş olmakta, sorunu göz ardı etmektedir.
- Kurumdan ayrılan gençlerden özellikle merkezi atamayla atanacak olan ilköğretim eğitim derecesine sahip olanların hiç bilmediği illere, ilçelere atanacak olması, halihazırda sosyal hayata ve iş hayatına uyum sağlamakta zorlanan gençlerin uyum sorunlarını daha da artıracaktır.

4.3.2. Etiketleme ve Sosyal Dışlanma Kaynaklı Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorun 14: Devlet korumasında yetişen çocuk ve gençler farklı şekillerde ayrımcılığın objesi haline getirilmeye, sosyal dışlanmaya ve ötekileştirilmeye maruz kalmaktadır. Kurumlarda yetişen çocuk ve gençler ile kurumlardan ayrılanlar, yurt çocuğu, yuva çocuğu gibi etiketler ile sınıflandırılmaktadır. Etiketleme, bebeklikten başlayıp devlet korumasına alınan çocuk ve genci ömür boyu takip etmektedir. Etiketlemenin yedi boyutu bulunmaktadır:a) Kurum Personelinin ve Kurum İş Süreçlerinin Etiketlemesi: Örneğin personelin "Yuva çocuğu geç konuşur" veya "Ekmek elden, su gölden" gibi söylemleri ile kurumun, çocuğu veya genci aynı kıyafetlerle okula göndermesi, aynı saç tıraşıyla saçlarını kestirmesi veya aynı servisi kullandırması, kurum eliyle yapılan etiketlemeye verilebilecek örneklerdir.

b) Eğitim Sisteminde Etiketleme: Okulda öğretmenler "Yuvalılar ayağa kalksın" veya "Yuvalıların servisi geldi" şeklinde etiketlemeler yapmaktadır. Veliler ise, öğretmenlere, "Benim kızımı yuvadan Zehra'yla oturtmayın" veya kızına/oğluna "Yuvalı Ali'yle arkadaşlık etme" diyerek ayrımcılık geliştirmesi, eğitim sistemindeki etiketlenmelere verilebilecek örneklerdir.

c) Medya Çalışanlarının Yaptığı Etiketleme: Devlet korumasındaki çocuk ve gençler, medyada da sözel ve görsel etiketlemeye maruz kalmaktadır. Yapılan haberlerde reyting uğruna çocuk ve gençleri rencide eden birçok vurgu bulunmaktadır. Haber reytinginin basın birimlerince ana odak noktası olarak görülmesi, televizyon kanallarında yapılan haberlerde çocukların ve gençlerin nesne konumuna getirilmesine sebep olmaktadır.

d) Toplum Tarafından Yapılan Etiketleme: Koruyucu ailelik ve evlat edinmenin önündeki en önemli engel toplum nezdindeki etiketlemedir. Koruyucu aileliğe ya da evlat edinmeye karar veren kişiye, sosyal çevresinden gelen "Başına bela mı alacaksın" veya "Büyüsün de seni dövsün, gör" gibi baskılar ya da bireylerdeki "Ben yuvadan gelin/damat istemem" şeklindeki duruş, toplumda en sık yapılan etiketlemelerdendir.

e) İş Dünyasında Etiketleme: Etiketleme iş dünyasında da çok yaygındır. Özellikle özel sektörde yurttan ayrılan kişileri istihdam etme konusunda büyük bir çekingenlik bulunmaktadır. Kamuda da yurttan ayrılan gençlere sekreterlik, hizmetlilik gibi alt pozisyonlarda istihdam sağlanmaktadır.

f) Yurtta Yetişen Bireylerin Birbirini Etiketlemesi: Yurtta yetişen bireylerin birbirine yönelik yaptığı ayrımcılık ve etiketleme de çok yaygındır. Devlet korumasında yetişmiş bir bireyin, devlet korumasında yetişmiş başka bir bireye, "Ben onunla dans etmem çünkü o yurtlu", "İşyerinde görüşmüyorum çünkü o yurtlu" veya "Yurtta yetişmiş biriyle asla evlenmem" gibi etiketlemelerde bulunması, bu tarz etiketlemeye verilebilecek örneklerdendir.

g) Devlet Korumasında Yetişen Bireylerin Kendilerini Etiketlemesi: Çocuk ve gençler tarafından yuvada ve yurtta yetişmenin her sorunun çözümü olarak kullanılması da oldukça yaygın görülmektedir. "İstediğim yaramazlığı yapsam da okuldan atılmam çünkü ben devletin çocuğuyum" veya "İşe gitmesem ne olacak? Beni atamazlar çünkü ben devletin çocuğuyum" gibi yaklaşımlar, bu tür etiketlemelere örnektir.

Çözüm 14:

- Kurumlarda çalışan sosyal çalışmacılar sadece masa başında rapor yazarak iş yapmamalı; toplum ve çocuk arasında köprüyü kurmalı ve kuvvetlendirmelidir. Kurumda yapamıyorsa, sivil toplumda aktif rol almalıdır.
- Mevzuattaki düzenlemelerle devlet korumasındaki çocuk ve gençleri söylem düzeyinde güçsüzleştiren ve ayrımcılık içeren uygulamaların önüne geçilmelidir. Kurum personelinin basına verdiği demeçlerde de bu hususların dikkate alınması yerinde olacaktır.
- Öğretmenlerin, çocuk ve gençlerin sorunlarını çözme konusunda kapasitelerinin proje ve hizmet içi eğitimler vasıtasıyla artırılması gerekmektedir.
- Devlet korumasındaki çocuk ve gençlerin sorunlarıyla baş etme konusunda öğretmen adaylarına pedagojik formasyon eğitimleri sırasında gerekli bilgi verilmelidir.
- Çocuk ve gençlere ayrımcılıkla nasıl mücadele edebileceğine ilişkin eğitimler verilmeli ve hakları öğretilmelidir.
- Medyada, devlet korumasında kalan çocuk ve gençlere ilişkin olumlu haberlerin sayısının artması, başarılı kişilerin kamuoyunda daha fazla öne çıkarılması gerekmektedir. Ayrıca, kapanan yurtlardan birinin veya Ankara - Ulus'ta bulunan eski hizmet binasının Yurt Müzesi yapılması ve halkın burayı ziyaret etmesi sağlanarak önyargıların ortadan kaldırılması için çalışılmalıdır.
- Medya dilinin ve haber hazırlama şeklinin, yapılacak projeler ve atölye çalışmaları vasıtasıyla dönüştürülmesi sağlanmalıdır.
- Film ve dizilerdeki etiketlemeyle de kapsamlı bir şekilde mücadele edilmelidir. Senaristler Birliği gibi kuruluşların burada yapıcı rol alması sağlanmalıdır.
- Ajda Pekkan'ın oynadığı ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün hizmetlerinden birinin anlatıldığı kamu spotu kaldırılmalıdır.

- i) Kurumdan kaçan çocuğun cezalandırma amacıyla daha uzak bir bölgeye, tanımadığı bir ortama, başka bir yurda sürgün edilmesi ve gitmeden oradaki personel tarafından etiketlenmesiyle mücadele edilmelidir.
- j) Yurtlunun kendi kendisini etiketlenmesinin de önüne geçilmelidir. Her hatalı davranışında yurtlu olmasının arkasına sığınarak sorunları çözmeye çalışmasına gerektiğinde dur denebilmelidir. Örneğin sürekli devamsızlık yapan bir çocuğun devamsızlıklarının kurum personeli tarafından silinmesi gibi uygulamalarda, çocuğu hazırcılığa alıştırmak ile çocuğun gelişimini sağlamak arasındaki ince denge yakalanmalıdır.
- k) Etiketlemeyle mücadele için diğer kurumların da desteği alınmalıdır. Örneğin Milli Eğitim Bakanlığı ile görüşülerek Hayat Bilgisi ders kitaplarına kurum bakımı, koruyucu aile, yuva, yurt, çocuk evi, evlat edinme gibi kavramlar konulmalıdır.

4.3.3 Sağlık Hizmetiyle İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorun 15: Kurum bakımından ayrıldıktan sonra özellikle eğitimine devam etmeyen gençler, işe yerleşene kadar geçen süre içinde sağlık hizmetlerinden yararlanmamaktadır.

Çözüm 15: Bu kapsamdaki gençlerin sağlık sigortası sistemine bir şekilde dâhil olmaları ve sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanabilmeleri gerekir. Bu konuda SGK mevzuatında düzenlemeler bulunmasına rağmen kurum personeli gerekli bilgilendirmeyi yapmamakta ve genç, haklarını bilememektedir. SGK'dan bu izinleri almanın uzun sürdüğü yönünde belirtilen şikâyetlerde kurum personelinin yardımcı olması gerekmektedir.

Sorun 16: Kurum personelinin; çocuk ve ruh sağlığı, cinsel yönelimi farklı çocuklar ve çocuk istismarı gibi konular hakkında bilgi ve becerileri yetersizdir.

Çözüm 16: Kurum personelinin bu gibi durumlarla baş edebilmesi için bu konulardaki bilgi eksikliklerinin giderilerek becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Sorun 17: Kurum içerisinde bulunan bakımveren ve gönüllülerin sürekli değişmesi, çocukların ve gençlerin bağlanma sorunları yaşamasına neden olmaktadır.

Çözüm 17: Çocukların sağlıklı gelişimleri için bakımverenlerin ve gönüllülerin sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir.

Sorun 18: Kurum bakımında olan çocuk ve gençlerin hastalık durumları, fiziksel ve psikolojik sorunları için bir veritabanı bulunmamakta, doktorlar ve diğer görevlilerin çocuk ve gencin sorunlarına hâkimiyeti azalmakta ve çözüm getirme kapasitesi düşmektedir. Koruyucu aile ve evlat edinen ailelerin de çocuk ve gençlerin geçmişi, sağlık sorunları ve fiziksel özellikleri hakkında yeterince bilgilendirilmediği görülmektedir.

Çözüm 18: Bir veri tabanı oluşturularak kurumdan ayrılan gençlerden sorunlu davranış gösterenlerinin ilgili davranışları, disiplin cezaları gibi konuların kaydedilmesi, sorunların çözümü bağlamında yerinde olacaktır. Yine aynı veri tabanında SGK ile veri paylaşımı protokolü yapılarak kurumdan ayrılan bireylerin eşinden ayrılıp ayrılmadığı, kaç çocuğunun olduğu, maddi ve sosyal imkânlarında değişikliklerin kaydedilmesi yerinde olacaktır. Bu durum özellikle akademik çalışmalarda ispatlanmış olan kurum bakımı deneyimi olan bireylerin ileriki yaşlarda birçok benzer kronik hastalığı geçirdiği tespiti bakımından önem arz etmektedir. Toplanan bu istatistiklerin kamuoyuyla şeffaf bir şekilde paylaşılması sorunların çözümünde önemli yer tutacaktır. Bu veri tabanının koruyucu ailelere ve evlat edinen ailelere de açılması gerekmektedir.

Sorun 19: Çocuk ve gençler, bedenlerini tanıma, üreme sağlığı, cinsel sağlık, istismar gibi konular hakkındaki bilgileri sınırlıdır.

Çözüm 19: Çocuk ve gençlere bu tür eğitimlerin kapsamlı bir şekilde verilmesi gerekmektedir.

Sorun 20: Kurumlarda yaşanan taciz, istismar, akran şiddeti gibi olayların üstü örtülmekte, profesyonel destek alınmamakta ve alınsa bile bu konuda geç kalınmaktadır.

Çözüm 20: Kurumlarda yaşanan taciz, istismar ve şiddet olaylarının üzeri örtülmemeli, kamuoyu desteği de aranarak kapsamlı bir şekilde bu sorunla mücadele edilmelidir.

Sorun 21: Çocuk ve gençlerin koruyucu sağlık üzerine farkındalıkları zayıftır.

Çözüm 21: Koruyucu sağlık üzerine çocuklara eğitimler verilmeli, sadece hastalık durumu hakkında değil, sağlıklı yetişme konusunda da bilinçlenmeleri sağlanmalıdır.

Sorun 22: Kurum bakımında kalan bazı çocuk ve gençlerin; özellikle cinsel istismara uğramış ya da suça sürüklenmiş olanlarının ayrı evlere gönderilmesi, çocuk ve gençlerin rehabilitasyonunu ve topluma entegrasyonunu zorlaştırmaktadır. Bu çocuk ve gençlere personelin çok ağır davrandığı yönünde geribildirimler bulunmaktadır. Bu konuda iyileştirme yapılması gerekmektedir.

Çözüm 22: Cinsel istismara uğramış ya da suça sürüklenmiş çocukların buldukları merkez içerisinde bu çocukların bakımına devam edilmeli, onlar için özel hizmetler verilmeli ve toplumdaki ayrıştırmalarının önüne geçilmelidir. Personele de bu konuda eğitimler verilmelidir.

Sorun 23: Çocuk ve gençler kurum bakımı sonrası topluma adaptasyon sorunu yaşamaktadır.

Çözüm 23: Gençlerin kurum bakımındayken aldıkları psiko-sosyal destek ve yardımların, kurum bakımı sonrasında da devam etmesi gerekir. Kurumda yetişen gençlerin kurum bakımı ve sonrasında fiziki, duygusal ve sosyal istismara uğradığı zaman nerelere başvurabilecekleri ve yararlanabilecekleri hizmetlerin neler olduğu, hukuki sürecin nasıl işletilebileceği gibi konular hakkında bilinçlendirilmeleri sağlanmalıdır.

Sorun 24: Kurumdan ayrıldıktan sonra gençlerin iş hayatında mobbing'e uğradığı, cinsel taciz seviyesine varabilecek şekilde ayrımcılığa maruz kaldığı görülmektedir.

Çözüm 24: Başta kamu kurumlarının personel daire başkanlıkları olmak üzere, toplumun tüm kesimlerinde farkındalık oluşturmak için çalışmalar yapılmalıdır.

Sorun 25: Gençlik Destek Merkezi'ndeki gençler veya hamile olup bu durumu sonlandırmak isteyen genç ve çocuk anneler için ayrı bir sağlık ve psiko-sosyal destek/takip mekanizması bulunmamaktadır.

Çözüm 25: İlgili mekanizmaların hızla oluşturulması gerekmektedir.

Sorun 26: Kurum bakımından topluma geçişte gençlerin barınma sorunu önemli yer tutmaktadır.

Çözüm 26: Kurum bakımından ayrılan gençler için hem ruhsal hem fiziki açıdan sağlıklarının bozulmaması adına, barınma konusunda arayüz bir sistem geliştirilmesi, reşit olarak ayrılan bireylere yönelik "Valizini al - Sokaktasın!" yaklaşımının terkedilmesi gerekmektedir.

Sorun 27: Kurumlarda bulunan psikologların çocukla ve gençle kuracağı alt-üst ilişkisi, çocuğun ya da gencin sorunlarının gün yüzüne çıkmasını engellemektedir.

Çözüm 27: Çocuk ve gencin kurum dışında da ulaşabileceği bir psikolog bulunmalıdır. Ayrıca çocuk ve gençlerin her türlü olumsuz durumu veya sorununu aktarabileceği Çocuk Destek Hattı'nın oluşturulması gerekmektedir.

Sorun 28: Kurum bakımından ayrılan gençlere ilişkin akademik çalışmaların sayısı yok denecek kadar azdır.
Çözüm 28: Belirtilen hedef kitleye ilişkin akademik çalışmaların sayısının hızla artırılması önem arz etmektedir.

4.3.4. Aile Sevgisinin Eksikliğinden Kaynaklı Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorun 29: Aile-Çocuk-Kurum arasındaki iletişim ve işbirliği zayıftır.

Çözüm 29: Koruma altına alınma sisteminin ilk ve en önemli amacı çocuğu geçici bir süre koruma altına almak ve aileyi güçlendirerek tekrar çocuğa bakabilecek konuma ve koşullara ulaştırabilmektir. Ailenin ekonomik yoksunluğu sebebiyle çocukların koruma altına alınması uygulamasının terk edilmesi ve ailenin desteklenmesi önemli bir gelişmedir. Bununla birlikte, ailelerin yeterince güçlendirilmediği, aileye ve çocuğa dönük psiko-sosyal destek hizmetlerinin yeterince geliştirilmediği, sadece çocuğa yönelik bir hizmet geliştirildiği, çocuğun sorunlarının aileden izole bir şekilde çözülmeye çalışıldığı ve ailenin hiçbir zaman iyi bir noktaya gelmediği ve çocuk ve gençten giderek uzaklaştığı görülmektedir. Aileyle çocuğun bağının hiçbir zaman koparılmasını gerekmektedir. Hâlbuki kurumun verdiği hizmetlerde birçok personelin ailelere “Ziyarete gelmeyin de, çocuk buraya alışsın” gibi telkinlerde bulunduğu görülmektedir. Ayrıca, parasal ilişkilerin gelişmediği, zaten birçok yoksunlukla karşı karşıya bulunan ailelerin, çocukların çok uzak illere yerleştirilmesi ve dönem dönem de farklı illere gönderilmesi nedeniyle aileyle çocuğun bağları kopabilmektedir. Örneğin çocuk, ailesinin yaşadığı köyden alınıp, 100 km. uzaklıkta merkez ilçedeki kuruma gönderilmektedir. Ailenin burayı ziyaret etmesi ise, yeterli maddi olanaklarının bulunmamasından dolayı sıkça gerçekleşmemektedir. Bu durumda da, başta bağlanma bozuklukları ve kültürel farklılaşma olmak üzere birçok sorun ortaya çıkmaktadır. Hâlbuki ailelerinin ziyarete geldiği çocukların akademik başarılarının ve duygusal gelişimlerinin çok daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu noktada iki çözüm önerisi bulunmaktadır:

- Çocuk evlerinin ilçe bazlı kurulmasının teşvik edilmesi
- Ailelerin çocuklarını ziyaret edebilmesi için aileye maddi destek verilmesi.

Bu noktada, çocuğu ziyaret etme koşullarının düzenlenmesi, aile ziyaret etmiyorsa bunun sebebinin araştırılması ve çocuğu aileyle düzenli buluşturmak adına bir sistemin, aileye verilecek finansal destekleri de içeren bir mevzuat çalışması çerçevesinde kurulması gerekmektedir.

Ailelerin tüm bu düzenlemelere rağmen çocukla bağı kurulamıyorsa ve aile, çocuğuyla görüşmek istemiyorsa, çocuk gereksiz yere kurum bakımı içerisinde yıllar geçirmek zorunda kalmakta ve diğer alternatif hizmetler devreye girememektedir. Ailesi tarafından ziyaret edilmeyen çocukların aile yaşantısını ve gelecek yaşantısını güçlendirmek için hukuki düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Çocuğun aile temelli bakım hizmetinden yararlanabilmesini teminen kamu vesayeti sisteminin güçlendirilmesi ve ailenin rızasına gerek kalmadan koruyucu aile veya evlat edinme modelinden hızlıca yararlandırılabilmesi gerekmektedir.

Sorun 30: Kurumlara çocuk evleri, sevgi evleri gibi isimlerin verilmesi aile temelli politikaların belirlenmesinin önüne geçmekte ve toplumda kafa karışıklığına yol açmaktadır.

Çözüm 30: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurduğu sistemin son dönemde Çocuk Evleri ve Koruyucu Aile Modeli olmak üzere iki modele doğru evrildiği görülmektedir. Çocuk Evleri modeli kurum bakımının biraz daha geliştirilmiş halidir. Çocukların şartlarında maddi anlamda iyileşmeler bulunmaktadır. Bununla birlikte, hala uygar ülkelerin terk etmiş olduğu bir sosyal hizmet modeliyle karşı karşıyayız. Kurum bakımı, çocuk evi veya adı her ne olursa olsun, acilen terk edilmeli, aile temelli bakım modelleri hızla yaygınlaştırılmalıdır.

Sorun 31: Kurum bakımında veya koruyucu ailedeki kardeşlerin de birbirinden ayrıldığı, yaşa ve cinsiyete göre farklı kurumlarda yetiştirildiği, bazı durumlarda ise eğitim nedeniyle farklı illere gönderildiği ve uzun yıllar görüşmediği görülmektedir.

Çözüm 31: Bu noktada, kardeşlerin arasındaki bağın kaybedilmemesi ve gerekli mevzuat çalışmalarının yapılarak kardeşlerin düzenli görüşmesinin sağlanması gerekmektedir. Koruyucu ailelerin de çocukların biyolojik ailesiyle kuruma irtibat halinde görüşmesinin sağlanması gerekmektedir.

Sorun 32: Koruyucu aile yönetmeliğinde bulunan farklı koruyucu aile modelleri hakkında farkındalık oluşturulması gerekmektedir.

Çözüm 32: Farklı koruyucu aile modelleriyle ilgili farkındalık artırıcı çalışmalara hızla başlanmalıdır.

Sorun 33: Koruyucu aile ve evlat edinen ailelere, biyolojik ailelere verilen haklar sağlanmamaktadır.

Çözüm 33: Süt izni, doğum izni gibi hakların bu ailelere de sağlanması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Sorun 34: Aileyi güçlendirmeden çocuğa bağlı olarak doğrudan yapılan sosyal yardımların ailelerin gözünde çocukları nesneleştirdiği görülmektedir. Bu yönüyle kimi aileler, çocuklarını meta olarak görebilmekte ve çocuk, aile nezdinde ekonomik istismar aracına dönüşmektedir. Birçok vakada ailelerin kurumda iken veya kurumdan ayrıldıktan sonra çocuklara ve gençlere kredi çektiği, borçlandırdığı, kefil yaptığı gibi durumlara rastlanmakta ve bu durumda da gençler uzun yıllar boyunca banka borçlarıyla uğraşmak zorunda kalmaktadır. Kimi aileler çocuklarıyla tüm iletişimi kaybetse bile, genç işe başladığında kanundaki yaşlı aile bireylerine (anne-baba) bakma yükümlülüğü getiren davalar açabilmekte ve bu davalar gencin aleyhine sonuçlanabilmektedir.

Çözüm 34: Kamu vesayet sisteminin güçlendirilmesi bu noktadaki olumsuzlukların bertaraf edilmesi bağlamında önemli bir katkı sağlayacaktır.

4.3.5. Örgütlenme Eksikliğinden Kaynaklı Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorun 35: Devlet korumasında yetişen çocuk ve gençlerin en önemli sorunu, bireysel meselelerini kolektif düzleme çekememeleridir. Bunun en önemli nedeni, toplumun devlet korumasındaki çocuk ve gençleri kategorize etmesi, ötekileştirmesi, bireyselliklerini yok etmesidir. Bunun sonucunda çocuk ve genç kendisini toplumsal hiyerarşinin en altına koymaktadır; potansiyelini gerçekleştirememektedir. Bunun diğer bir yansıması da, çocuk ve gençlerin gizlenmeyi en önemli yaşama tutunma stratejisi olarak belirlemeleri, dolayısıyla örgütlenememeleridir.

Çözüm 35: Örgütlenme; zaten sosyal farkındalığı yüksek olan devlet korumasındaki çocuk ve gençlerin sorunlarının çözümünde önemli bir araç olarak kullanılarak devlet tarafından teşvik edilmeli, iyi örgütlenme örnekleri yaygınlaştırılmalıdır. Örgütlenme bilinci devlet korumasındaki çocuk ve gençlere çok küçük yaşlardan itibaren verilmeli, kurumda kalan çocukların illerdeki basın kuruluşlarını, mülki amirleri, diğer kurum ve kuruluşları ziyaret etmesi sağlanmalıdır. Çocuk ve gençlerin özellikle alanda çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları ile buluşturulması, bu örgütlenmelerle hem kurumdayken hem kurumdan ayrıldıktan sonra irtibatlarının oluşturulmasının desteklenmesi yerinde olacaktır. Gençlerdeki örgütlenme bilincinin başta hak temelli olması, demokrasi, çocuk ve insan hakları gibi değerlerin benimsetilmesi ve aktif vatandaşlıklarının geliştirilmesi olarak ele alınması gerekmektedir. Ayrıca devlet korumasından ayrılan bireylerin kurdukları derneklerin devlet eliyle kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, bu derneklerin, gençlerin kurum bakımından ayrıldıktan sonra toplumsal hayata uyum sağlamasında önemli bir arayüz olmasını da beraberinde getirecektir.

Sorun 36: Devlet korumasındaki gençlerin gençlik projelerine ve gençlik çalışmalarına katılımı yetersizdir.

Çözüm 36: Devlet korumasında kalan gençlerin aktif vatandaşlıklarının geliştirilmesi için Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Türk Ulusal Ajansı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın çok sıkı işbirliğinde olması, gençlerin gençlik çalışmalarında daha fazla yer alabilmesinin sağlanması gerekmektedir.

Sorun 37: Bakanlığa bağlı kuruluşların ve Bakanlığın iş süreçlerinin denetimi yetersizdir.

Çözüm 37: Bakanlığa bağlı kuruluşların, sivil toplum kuruluşlarından oluşan bir bağımsız denetim mekanizması kurması, hizmet standartlarını ve iş süreçlerini şeffaflaştırması gerekmektedir.

Sorun 38: Kurumdan ayrılan bireylerin kurdukları dernekler arasındaki iletişim ve işbirliği yetersizdir.

Çözüm 38: Kurumdan ayrılan gençlerin kurduğu derneklerin tek bir çatı altında birleştirilmesi teşvik edilmeli, derneklerin kolektif bir yükselişi hedeflemesi sağlanmalıdır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bu konuda derneklere gerekli teknik desteği vermeli ve dernekleri cesaretlendirmelidir. Gerek yüz yüze toplantılar, gerekse çevrimiçi internet seminerleri vasıtasıyla kurumlarda yetişmiş başarılı kişilerin veya etkili sivil toplum temsilcilerinin kurumlarda kalan dernek yöneticileriyle söyleşiler düzenlemesi yerinde olacaktır. Ayrıca, derneklere gönüllü danışmanlık yapacak ortak grafiker, iletişim ajansı, hukuk bürosu gibi gereksinimler üzerinde çalışmanın gerekliliği ortadadır. Kullanılan dilde, hazırlanan politika belgelerinde ve yapılan işlerde belirli standartların oluşturulması uygun olacaktır. Derneklerin çalışmalarını, hem rekabet hem de işbirliği halinde, birbirleri ve diğer sivil toplum kuruluşlarından vizyon transferini ön planda tutan bir yapı içinde yürütmesi yerinde olacaktır. Derneklerin çalıştaylar, seminerler, kapasite geliştirme eğitimleri gibi etkinlikler aracılığıyla sık sık bir araya gelmesi güven ilişkileri geliştirilmesinde rol oynayacaktır. Derneklerin, rol modellerin ortaya çıkarılması ve önyargıların ortadan kaldırılması konusunda öncü rol oynadığının bilincinde çalışmalar yapması, hak temelli çalışmayı ön planda tutması ve ajitasyondan uzak durması gerekmektedir. Ayrıca, dernekler arasında ortak bir veri tabanı kurulması, yurttan ayrılan gençlerin, özellikle tutunamayanlarının takibi konusunda fayda sağlayacaktır.

Sorun 39: Devlet korumasından ayrılan gençlere ilişkin istatistik yayınlanmamaktadır.

Çözüm 39: Bakanlığın kurumdan ayrılan gençlere ilişkin il bazlı istatistik yayınlaması, kamuoyunun ve paydaşların soruna ilişkin farkındalığını artıracak ve kaynakların bu alana tahsisini kolaylaştıracaktır.

Sorun 40: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın sivil toplumla işbirliği ve iletişimi, olması gerekenden uzaktır.

Çözüm 40: Bakanlığın "en iyi sivil toplum kuruluşu ev yapan, tadil eden, minibüs başılayan kurumdur" mantığından kurtulup, sivil toplumun temelini gönüllü insan kaynağı olduğunu anlamaya yönelik çalışmaları artırması gerekmektedir. Ayrıca, sivil toplumun çok kolay bir şekilde sınıflandırıldığı ve politik kültürü farklı olduğu gerekçesiyle kurumla çalışmasının engellendiği görülebilmektedir. Bu noktada önemli olanın çocuk refahı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Gönül Elçileri Projesi, Bakanlığın sivil topluma açılması anlamında büyük ve önemli bir adım olmuştur. Buna benzer proje ve yaklaşımların artırılması gerekmektedir. Ayrıca, Bakanlığın kurumla çalışan ve büyük katkı yapan sivil toplum kuruluşlarını, bina inşa etmekten ziyade, kurumlara yönelik proje teklif çağrılarını çıkması ve kurumun yöneticileri ile personelinin proje kapasitesini geliştirmesi yönünde teşvik etmesi yerinde olacaktır.

4.3.6. Rehberlik Hizmetlerinin Yetersizliğinden Kaynaklı Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorun 41: Kurumlarda çalışan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog gibi meslek elemanlarının sayısı yeterli değildir.

Çözüm 41: Soyut düşünme ve zor gruplarla sorun çözme becerileri daha yüksek olan bu meslek grubunun hedef kitlemiz özelinde sağlayacağı faydanın daha fazla olması nedeniyle, bu meslek grubuna dahil olan meslek elemanlarının kurumlardaki sayısının artırılması gerekmektedir.

Sorun 42: Kurum bakımındaki gençler, kurumdan ayrılmadan önce yeterli şekilde hayata hazırlanmamaktadır.

Çözüm 42: Kurumdan ayrılmadan önce son bir yardım istasyonu kurulmalı ve gençlerin ayrılık öncesi, 16 yaş civarındayken, son adım istasyonuna girmesi ve bu istasyonda simülasyonlarla hayata hazırlanması yerinde olacaktır.

Sorun 43: Meslek elemanlarının yetersizliği nedeniyle çocuk ve gençlere ilişkin gerekli yönlendirme yapılamamaktadır.

Çözüm 43: Çocuk ve gençlerin gelecek hedeflerinin belirlenmesi konusunda çalışmalar yapılması, testler ve diğer ölçekler vasıtasıyla çocuğun potansiyeli iyice anlaşıldıktan sonra yönlendirme yapılması gerekmektedir.

Sorun 44: Gençlerin kurum bakımından sonra takipleri yetersizdir. Bundan kaynaklanan ve telafisi olmayan birçok vaka bulunmaktadır. Bu süreçte bazı gençler kendini boşlukta bulup intihara yönelmektedir.

Çözüm 44: Gençlerin, kurumdan ayrıldıktan sonra, işe yerleşse bile en az iki yıl kaydı silinmemeli ve takibi yapılmalıdır.

Sorun 45: Koruma kararı kaldırılmış, çeşitli sebeplerden dolayı memuriyetten istifa etmiş veya işine son verilmiş gençlerin sayısı yüksektir ve bu gençlerin sorunları çok büyüktür.

Çözüm 45: Bu durumdaki gençlerin haklarını savunmaları için hukuksal anlamda maddi manevi yol gösterici destek mekanizmaları oluşturulmalıdır. Ayrıca, adalete erişim hakkı konusunda gençlerin bilgilendirilmesi önem arz etmektedir.

4.3.7. Kişisel Gelişim Eğitimlerinin Yetersizliği ve Özgüven Eksikliğinden Kaynaklı Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorun 46: Kurum personelinin neredeyse hiç hizmet içi eğitim almadığı, olsa bile niteliğinin çok düşük olduğu ve sürekliliğinin sağlanmadığı görülmektedir.

Çözüm 46: Personele yönelik düzenlenecek eğitimlerin tepeden inmece değil, anket gibi yöntemlerle ihtiyaç analizine dayalı yapılması ve eğitimlerin gün sayısının ve kalitesinin artırılması yerinde olacaktır.

Sorun 47: Çocuk ve gençlere yönelik eğitimlerin klasik eğitim yöntemlerinden oluşması çocuk ve gençlerin bu eğitimlere ilgisini azaltmaktadır.

Çözüm 47: Çocuk ve gençlere verilecek eğitimlerin yaşayarak ve eğlenerek öğrenmeyi amaçlaması gerekmektedir.

Sorun 48: Kurumun; çocuğu izleme ve yönlendirmede başarısız olduğu, çocuğun ve gencin potansiyelinin tam anlamıyla ölçülemediği görülmektedir.

Çözüm 48: Başta diğer kurumlarla işbirliği olmak üzere, bu çocuk ve gençlerin potansiyellerini daha iyi tanımaya yönelik çalışmalar artırılmalıdır.

Sorun 49: Çocuk ve gençlere yönelik çevrimiçi eğitim ve mentorluk mekanizmaları bulunmamaktadır.

Çözüm 49: Çocuk ve gençlerin çevrimiçi eğitim ve mentorluk mekanizmalarından yararlandırılması yerinde olacaktır. Gelecek Daha Net / www.gelecekdaha.net gibi bir portalın kurumda kalan gençler ve ayrılanlar özelinde kurulması ve uygulanması yerinde olacaktır. Ayrıca, Nar Taneleri gibi projelerin ve mentor-mentee ağlarının artırılması yerinde olacaktır.

Sorun 50: Çocuk ve gençler haklarını tanımamaktadır.

Çözüm 50: Çocuk ve gençlerin haklarını tanımaya dayalı bir eğitim programı oluşturulması yerinde olacaktır. Bu amaçla İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi ve Gençlik Çalışmaları Birimi'nden oyun geliştirme konusunda destek alınabilir.

Sorun 51: Gençlerin kanunla kamuda istihdam edilmelerinin sağlanması özel sektörü tanımamalarını da beraberinde getirmektedir.

Çözüm 51: Gençlerin özel sektöre daha fazla ziyarette bulunması teşvik edilmelidir. Kurumdan ayrıldıktan sonra 10 yıl süreyle gençlerin sigorta primlerinin devlet tarafından karşılanması gibi teşvik edici uygulamalarla özel sektörde istihdam olanakları artırılmalıdır.

Sorun 52: Gençlerin girişimcilik ekosistemine dâhil edilmesi için çalışmalar yetersizdir.

Çözüm 52: Gençlerin KOSGEB ve diğer girişimcilik eğitimleri veren kuruluşlarla işbirliği içinde girişimcilik, sosyal girişimcilik, proje döngüsü yönetimi, sosyal inovasyon, iş planı hazırlama gibi eğitimleri almaları, ardından da KOSGEB kredi ve hibelerinden daha yüksek yüzdeyle yararlanabilmeleri sağlanmalıdır. Sadece kurumdan ayrılan gençlere hizmet verecek bir kuluçka merkezi (İnkübatör/İş Fidanlığı) kurulmalı ve bu merkez kurumdan ayrılan gençler tarafından kurulacak işlerin büyümesini desteklemelidir. Ayrıca, kurumdan ayrılan gençlerin yapacağı yatırımları fonlayacak olan bir sosyal yatırım sermayesi (social venture capital) oluşturulmalıdır. Bu yatırım fonunun Vakıflar Bankası nezdinde oluşturulmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

Sorun 53: Devlet korumasındaki çocuk ve gençlerin en önemli sorunu kendini tanıma, ifade etme ve özgüven eksikliğidir.

Çözüm 53: Kişisel gelişim eğitimlerinin tümü, çocuğa ilk başta yurtta kalmanın kötü bir şey, saklanması gereken bir durum olmadığını benimsetmesi gerekmektedir. Aksi durumda, çocuğun yaşadığı kafa karışıklığı birçok sorunu beraberinde getirebilmekte ve çocuğun ya da gencin başarısızlığına sebep olmaktadır.

Sorun 54: Çocuk ve gençlerin gruplar halinde oyun sergilemesi, müzik veya mehteran takımı kurması gibi uygulamalar çocukların ve gençlerin etiketlenmesini kolaylaştırmaktadır.

Çözüm 54: Bu tarz uygulamalar yerine, sosyal ilişkilerin geliştirilmesi adına çocuğun ve gencin normal aile çocuklarıyla birlikte hobilerini geliştirebileceği gruplarda yer alması yerinde olacaktır.

Sorun 55: Devletin aşırı korumacı yaklaşımı çocukların kişisel gelişimine yarardan çok zarar vermektedir.

Çözüm 55: Bu noktada denetim ve serbestliğin iyi ayarlanması gerekmektedir.

Sorun 56: Kurumdan ayrılan birçok genç borç batağının içine girebilmektedir.

Çözüm 56: Çocuk ve gençlerin finansal bilinçlenmesi için yoğun eğitim programları hazırlanmalıdır.

Sorun 57: Üniversite eğitime devam eden gençlerin "Okusan da memur olacaksın, okumasan da. Önce işini eline al. Sonra okursun" sözleriyle kamu memuriyetine yönlendirildiği, hatta bazı durumlarda "Kazık kadar adam oldun. Sen çık da yerine devlet birkaç yetime daha bakar" söylemlerine maruz bırakıldığı görülmektedir.

Çözüm 57: Personelin bu konuda acilen bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

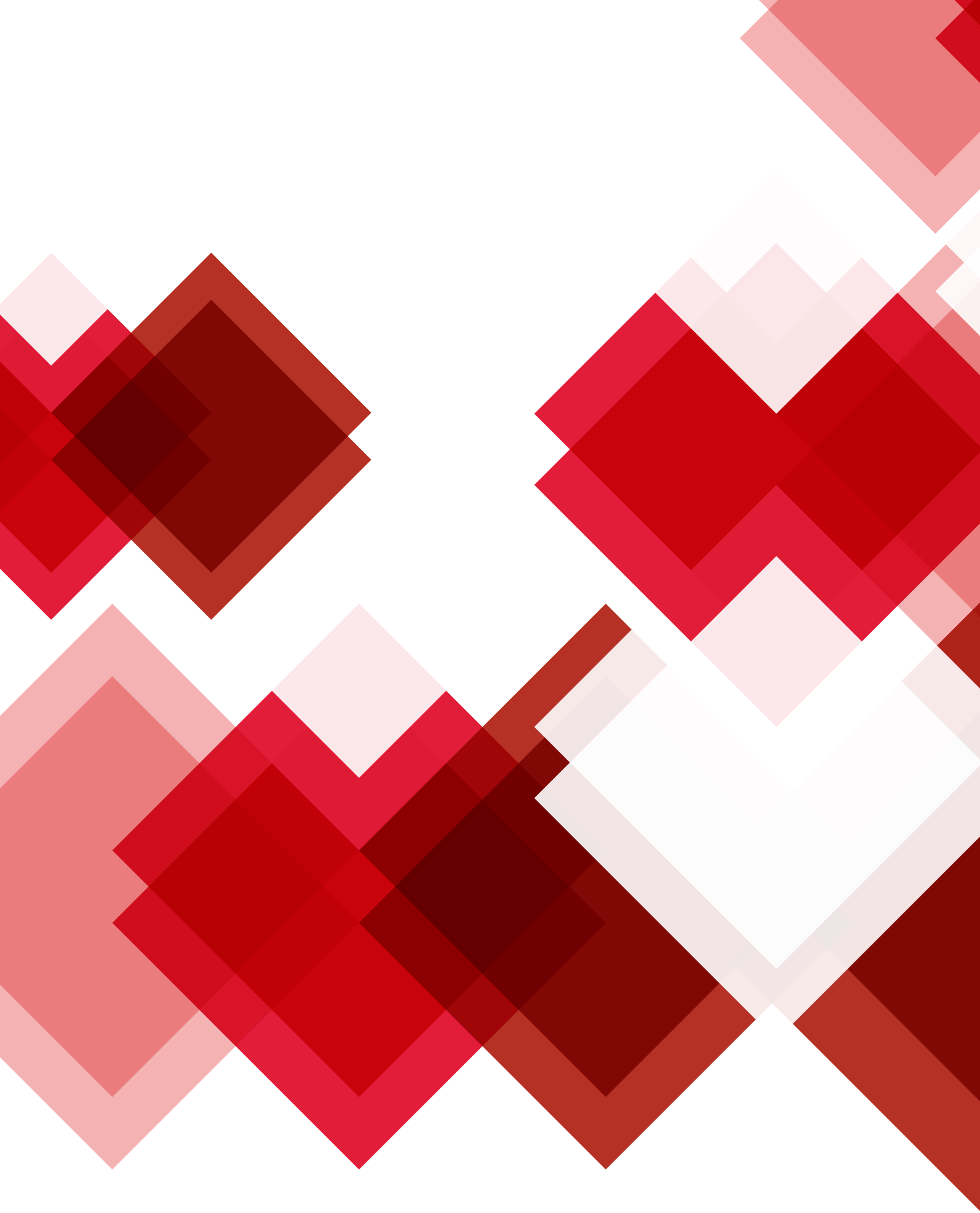
5. Çalıştaydan Bana Kalan

- Farkındalık
- Tanışma
- İletişim
- Çocuklar için güzel şeyler yaptık
- Paylaşım
- Empati
- Çözmeye çalışmaya devam
- Çok çalışmak lazım
- Hareketlenmenin önemi ve rol model olmak ne kadar güzel
- Bilinçlenmeye giriş
- Daha çok çalışmak
- Örgütlenmek
- Dayanışma
- Umut
- Gençlik ve toplumun spesifik sorunları var

EK 1: Rakamlarla Sorunlar ve Mevcut Durum

www.hayatsende.org